

Amikor kicsi voltam

(3. RÉSZ)

Amikor kicsi voltam, nem rajongtam különösebben a hegyekért. Igazi hegyek nem is voltak a környékünkön, így rajongani sem lett volna egyszerű. A városban csak dombok emelkedtek, azok közül is főként a nagydomb nevűt szerettem. Ez voltaképpen egészen kicsike domb volt, azért tűnt nagynak, mert én magam voltam kicsi. Mindazonáltal kicsinységemnek nemigen voltam tudatában még akkoriban sem, amikor tényleg kicsi voltam. Ennek oka főként az lehetett, hogy jó fél fejjel (vagy tán egy egésszel) magasabb voltam az unokatestvéremnél, aki viszont énnálam másfél hónappal előbb született. Tehát bár én számítottam korban kisebbnek, testben mégiscsak kompenzáltam magamat, és nagyobb lettem. Kedves fényképem, amikor az „Amfi” színpadán állunk, jól látható a fél (vagy tán egy egész) fejnyi különbség, szinte anyásan karolom át az unokanővérkémet. Az „Amfi” egyéb-iránt nem más, mint szülővárosom szabadtéri színpada, az Amfiteátrum. (Elég elhagyatott volt akkortájt, kopottan és üresen álldogált a nagyszínpad, az egykor volt temérdek székbelől jó pár hiányzott, a meglévők némelyikének a támlája megvolt, az ülőkéje már nem, másoknak éppen fordítva. Fénykorukban piros és kék színekben pompáztak, ezt később csak a pattogzó festékdarabkákból lehetett sejteni.) Mindig nagyapa volt a néző, az első sorban ülve, mi gyerekek meg a színpadon énekeltünk, néha táncoltunk is. Télen is jártunk oda, a szüleink szánkón húztak. Az Amfi kertje dombokkal van tele, amelyeken a téli sportok kispénzű szerelmesei múltatták idejüket.

A nagydomb mindenesetre kisebb, mint az Amfi dombjai, mégis azt hívtuk nagydombnak és nem emezeket. Feltételezhető, ebben az előszereteti érték is szerepet játszott. Azóta a jogi egyetemen megtanultam, hogy ilyesminek márpedig nincs jelentősége. *Pretium affectionis non habebitur*, ismételtette a római jog professzora, tömör bajsza alatt csócsálva a szavakat, szemüvege fölött szúrós tekintetét szétlővélve a szemináriumi csoport tagjaira. A szemináriumi csoport tagjainak ily rövidke kifejezések még könnyedén megragadtak a fejében (hja, az ifjú agy, mint a szivacs, hát római jog-tanulás idején elsőéves a

hallgató, ifjú az agy, sejtjei nem estek még áldozatul a későbbi évek tivornyáinak, amiben a joghallgatók híresen előljárnak), belefért jó néhány ókori római *regula* is. Hanem amikor tömör bajszú, szúrós tekintetű professzorunk Cicero Catilina elleni beszédét adta fel latinul, a jó másfél oldal hosszú szöveg láttán többen megfutamodtak, és hirdetni kezdték, hogy nem is a római jog a kedvenc tárgyuk.

Mikor két leányunokája olyan csöpp volt, hogy egyszerre felfértek a felnőttbicikli két gyerekülésére – ami két, házilag ácsolt, támla és öv nélküli üléske volt, elől és hátul –, nagyapa tolt minket a nagydombra, a város egykor szebb napokat látott folyócskájának partján. Útközben megálltunk a kerítés előtt, amelyet a moszkvai olimpia jelképéül kitálalt mackó díszített. Az öt karikát perecnek láttuk, kötelező volt hát elénekelni: „gyerekek, gyerekek, szeretik a peracet, sósat, sósat, jó ropogósat, aki vesz, annak lesz, aki nem vesz, éhen vesz”. A nagydomb tele volt pitypanggal. Akkor még gyermekláncfűnek hívtuk. Csokorba szedtük, koszorúba fontuk. Fehér nedve ráfolyt a kezünkre, ragacsos lett tőle, nem bántuk. Nagyapa nem kapott elő a táskájából (nem is volt táskája, hacsak a bicikliülés alatt fityegő kis szerszámotászkát ide nem számítjuk) nedves törlőkendőt, sem vizespalackot. Még csak a folyócska szélére sem küldött le kezét mosni. Igaz, oda hiába küldött volna, a víz igencsak messze volt a tisztaságtól. Sopánkodtak is ezen az öregek nem keveset: hajdanán fürödni lehetett a folyóban, később már a halak is kipusztultak belőle. Szélét szemét, törmelék, műanyag palackok foglalták el, de sokszor láthattunk ilyenolyan hulladékot a szomorkás, meggyőződés nélkül csordogáló, átlátzatlan víz közepén, fennakadva egy nagyobb, behullott faágban.

Nem messzire tőlünk, Nagyszőlős határában volt a Fekete-hegy (ott van bizonyára ma is, hacsak a Tisza valami természetfeletti módon a helyéről odébb nem sodorta, avagy nem sétált magától odébb, mert van köztudomásúlag a Mohamed nevű fickó – gyerekként még Mehemednek ismertem meg, és amolyan falusi tehénpásztornak képzeltem –, aki ha jó kedvében van, elsétál a hegyhez, ha viszont nincs jó kedvében, hajjajj... akkor a hegynek kell elindulnia). Mindenki hegynek hívta, pedig óvatos becsléssel sem gondolnám kétszáz méternél magasabbnak. Annak a tövében számtalan alkalommal sátoroztunk, kisebb-nagyobb, magyar, ukrán, esetleg vegyes társaságban. Jó íze volt a tűzön készült vacsorának, hosszúra húzódtak a römipartik, és senki nem reklamált a wifi hiánya miatt. (A mobiltelefont és az internetet még kósza hírből sem ismertük.) Érdekes módon, a hegyet

megmászni soha senkinek nem jutott eszébe. Pedig szeretett a család a szabadban időzni, gombászni, horgászni. Mi, gyerekek sem vágyakoztunk a hegytetőre, nem sejtettük, milyen remek kilátás nyílhat onnan a folyóra, a tájra. Az is meglehet, nem vezetett felfelé rendes gyalogút, hiszen a hegy kincseit, a köveket a szovjet gazdaság nyersanyagaként, nagyüzemi bányászattal termelték ki. Márpedig a szovjet gazdaság az komoly dolog. Az istenadta szovjet nép pedig – akinek szabadságot Lenin adott a magyar tannyelvű általános iskola második osztályos irodalom tankönyvében foglalt mondás szerint (pontosan a következőképpen hangzott, hogy aszongya: „Szovjet népnek szabadságot nagy vezérünk, Lenin adott” – mert hát a jó mondás úgy mászik be könnyen a proletár fülbe, ha rímel is) – folyamatosan azon fáradozott, hogy a gazdaság dübörödjön.

Igazi, sziklás hegyeket és havas hegycsúcsokat csak képeslapon láttam, Svájcba szakadt déd-nagybácsikánk szorgalmas küldözgetésének hála. A háttérben meredező havas csúcsok előtt lankásabb zöld dombokon legelésztek a tehenek, fújták hosszú havasi kürtjüket a rájuk ügyelő pásztorok. Ha valaki megajándékoz akkoriban egy ilyen hosszú kürttel, nagy örömet szerzett volna. Elképzelésem szerint még arra is alkalmas lehetett, hogy a házunk utcai nagykapujából szőlögassam velem a kert túlsó végében munkálkodó nagyapámat. (Kürt híján a szölongatást egyszerűbb módszerekkel oldottuk meg: teli torokból kiabálás, avagy helyváltató mozgás és közelbe szaladás. Esetleg a kettő kombinációja. Unokanővéremmel fizikai kísérletnek sem utolsó játékszert is gyártottunk a távollévőkkel való társalgás elősegítésére: két üres gyufaskatulyát kilyukasztottunk, azon egy irdatlan hosszú cérnát átfűzve mindkét dobozkában gyufaszálra rögzítettük, majd, miután a műveletben összebogozódott cérnát sikerült egyesre kihúzni, a kis dobozokba beszéltünk. Hangunkat vitte a cérna.) A tehenek társaságára ellenben nemigen vágyakoztam. A városban téhénnel legfeljebb csak a húsleveses fazékban találkoztam, viszont falvakon áthaladtunkban számos alkalommal bekeveredtünk egy hazafelé ballagó tehéncsordába. Félttem, mi tagadás, hogy a böszme állatok nekimennek az autónak, esetleg fel is döntik. Ez ugyan nem fordult elő, az ellenben megesezt, hogy az óvatlanul letekerve felejtett ablakon a kíváncsi jószág szinte bedugta a fejét – már amennyire a tehén fejének mérete kompatibilis volt a Moszkvics vagy Lada személyautók hátsó ablakának részével – és közelről a képembe bámult. Kézi kallanyúval az ablak felhúzása időigényes művelet volt, alkalmat adva,

hogy réműletem a tetőfokára hágjon. Így aztán nem is csoda, hogy a messzi svájci hegyek sem vonzottak, hisz szemmel láthatóan tele voltak tehénnel.

Később aztán számtalan hegyet sodort utamba az élet. (Vagy a szél. Vagy a Tisza. Vagy csak úgy magától sodródott, útban Mohamedhez.) Megkíséreltem velük barátságot kötni. Sokat megmásztam közülük, legalább félig, de volt, hogy egészen. Különös módon nekem nem adott sokkal nagyobb élményt az egészen megmászás, mint a félig. Feltétlenül dupla fáradtságot adott, esetenként triplát. Nem okozott eufóriát önmagában az az érzés, hogy fent vagyok a hegycsúcson. Persze onnan mindig szép a kilátás. Vagy legalábbis sokszor. Ám ha a látványt összevettem a fáradtság fokával, nem mindig éreztem, hogy remek üzletet csináltam. Végképpen pedig akkor láttam eme benyomásomat bizonyítva, amikor a hegyre felmászás okozta fáradtsághoz hozzáadtam az onnan való lejutás adta kimerültséget. Mert hegyezésben járatlan fejjel valaki esetleg azt gondolhatná, hogy a meredeken felfelé kaptatás a túra megerőltetőbb része. Ezt egészen addig lehet így gondolni, amíg száznolcvan fokos fordulatot nem tesz az illető, és nem indul el visszafelé a meredeken, ezúttal lefelé. A nehézségi fokok adagolhatók: ha már a megelőző napok kirándulásai szülte izomláz remegteti a combizmokat, ha nincs a keze ügyében egy mégoly göcsörtös, girbe-gurba bot sem, ami ha nem is valós testi, de legalább némi lelki támasztékul szolgálhatna, ha a talaj kavicsos-porhanyós, és minduntalan kicsúszik a talpai alól, akkor ezt a lefelé vezető utat sokáig fogja emlegetni. Sokáig emlegettem én is, amikor drága Mózes Áron bácsi unszolására végül mégis ellátogattunk Erdély keleti szélén a Kommandóra. Felfelé igencsak könnyen tettük meg az utat, nevezetesen a farönkök szállítására szolgáló sikló üres felén potyázva. Vissza azonban, tekintve, hogy a siklót alattomos módon már ebéd után kivonták aznapra a forgalomból, gyalogolnunk kellett. Valamennyi, fentebb felsorolt nehezítő körülmény egyszerre adatott meg, és ha ez még nem lett volna elég a séta emlékezetessé tételéhez, hát megtetézte az Úr két szilaj lóval. A farönköket a hegyetön vontató pompás állatokat aznapra ugyancsak kivonták a forgalomból. Röhögve-nyerítve porzottak el az egy helyben szinte megállni is képtelen, halálra vált kis túrázó csapatunk mellett.

Lelkes (és szerelmes!) ifjúként, jó baráti társaságban sokat jártam a Kárpát-medence hegyeit. Rögtönöztünk történelmi megemlékezést a

Vereckei-hágón, bámultuk a felhőket a Gyergyói-havasok tetején heverészve, harsogtunk irredenta nótákat a Királyhágón. Lelkes (és szerelmes!) ifjúként még síelni is hajlandó voltam. Egyetlen napot. Barátnőm oktatása, egy felvidéki sípálya tövében álló hétvégi házikóból kilépve ekképpen hangzott: „Felcsatolod a léceket, ha fékezni akarsz, hókézzel így (mutatta). Mire leérünk a pályára, menni fog. Én is itt tanultam meg.” Ment is, a két léc, a maga útján. Ráadásul külön utakon jártak. Nem tudtam velük sem a tempót, sem a ritmust tartani. Kiderült, hogy vehemensen oktató barátnőm valóban ugyanott sajátította el a lesiklás csínját-bínját, azt az aprócska különbséget felejtette el csupán az orromra kötni, hogy ő abba a házba született, és körülbelül kétévesen kapott először sítalpat a lábára. Napokig síeltem még utána, álmomban. Kimentem újra és újra a ház elé, felcsatoltam a léceket, elindultam, hókékeztem elszántan, de nem sikerült lassítani, száguldottam lefelé, se kanyarodni, se irányt váltani nem tudtam, a pálya egyre meredekebb lett, míg végül, Istennek hála, felébredtem, mielőtt összezúztam volna magam. Öröm azért, hogy szerelmem akkori (és azóta is változatlan) tárgyát képező férfiember nemcsak lelkes, hanem nálamnál jóval tehetségesebb is volt a sízés frontján. Így ma már ő a családi sítúrák felelőse, mely program alól nekem örökérvényű felmentésem van.

Legközelebb a Kárpátokba már érett felnőttségemmel jutottam el. Addigra a fiam erős és megmászhatatlan szenvedéllyel imádta a hegyeket, zsenge testének minden energiáját hajlandó volt egy csúcs meghódításának szolgálatába állítani, és számomra bizonyossá vált, hogy vele lépést tartani legfeljebb gondolatban tudhatok. Vagy autóval. Számtalan helyen tekintettel vannak ugyanis a mászást kevésbé kedvelőkre, és építenek a hegyre utat, parkolót. Környezetbarát énem ilyenkor szűkül, és savanyú képet vág, ám másik, opportunistáim énem egy szempillantással rendre utasítja. Egy spanyolországi vulkán meglátogatásánál kifejezett örömömmre szolgált, hogy egyéb módja a csúcstámadásnak nem is kínálkozott, mint a gépesített felvonó és az autóbusz. Tériszonyra, émelygésre hajlamosaknak nem ajánlható a kacsaringós, keskeny, meredek út megtétele, ám nálunk csak a család legifjabb tagja küzd ilyesmivel, aki viszont az alkotmányos demokrácia szabályai szerint még elenyésző szavazati joggal rendelkezik (elképzelhető, hogy ez esetben nem is az alkotmányos demokrácia esete forog fenn, és nincs is szó demokráciáról, sem alkotmányról; esetleg –

horribile dictu – diktatórikus rendszer lenne a házunk táján? ez mindenestre részletesebb elemzést igényelne). Odafent aztán megtapasztalhattuk, milyen érzés, ha forró az ember lába alatt a talaj. Sőt, megfigyelhettük, hogyan hasznosítják a hegy melegét az ebédre szánt hús megsütésére. Környezetbarát énem elégedetten mosolygott.